

Barbara Mauer-Górska*

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Jagielloński

KORZYŚCI WIELOKULTUROWEGO ŚRODOWISKA Z BIBLIOTEKI: PRZYKŁAD SIECI BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W WIEDNIU [LIBRARIES AS BENEFACTORS OF MULTI-CULTURAL SOCIETIES: THE EXAMPLE OF PUBLIC LIBRARY NETWORK IN VIENNA]

Abstrakt: Celem artykułu jest omówienie działalności bibliotecznej i kulturalnej publicznej Biblioteki Głównej Wiednia (Hauptbücherei Wien Am Gürtel). Na podstawie zastosowanych form usług informacyjnych i kulturalnych dla różnych grup użytkowników sieci bibliotecznej w Wiedniu zostały przedstawione możliwości, jakie mogą być realizowane w polityce bibliotecznej państw wielonarodowościowych. Nowoczesna architektura biblioteczna, technologia informacyjna i kultura organizacyjna, uwzględniająca udział różnych grup użytkowników, reprezentujących zróżnicowane cechy narodowościowe, określa uwarunkowania misji spójności socjalnej realizowanej przez biblioteki publiczne w krajach Unii Europejskiej.

ARCHITEKTURA – BIBLIOTEKI PUBLICZNE – ŚRODOWISKO WIELOKULTUROWE – UŻYTKOWNICY – WIEDEŃ

Abstract: The goal of this article is to describe library and cultural activities of the Main Public Library of Vienna (Hauptbücherei Wien Am Gürtel). The author presents various forms of information and cultural services offered to different groups of users of the public library network in Vienna and on this base formulates conclusions regarding library policy in multinational states. Modern library architecture, information technology and organizational culture accepting the participation of various groups of users representing various national characteristics, define conditions for the mission of social cohesion undertaken by libraries in the European Union.

ARCHITECTURE – MULTICULTURAL COMMUNITY – PUBLIC LIBRARIES – USERS – VIENNA

*

*   *

Zmiany w strukturze demograficznej społeczeństwa w dwudziestym pierwszym wieku, spowodowane zwiększonymi procesami emigracyjnymi w obszarze państw tworzących Wspólnotę Europejską, oddziałują na ich politykę biblioteczną. Ustalenie korzyści społecznych, spowodowanych nie tylko, rozwojem technologii informacyjnej, powinno znaleźć się we wstępnym etapie planowania działalności bibliotecznej. Indywidualne potrzeby informacyjne, edukacyjne i kulturalne grup społecznych, zróżnicowanych pod względem narodowościowym, w czasach współczesnych będą wyznaczać zmiany w reorganizacji bibliotek publicznych. Dostosowanie oferty usług bibliotecznych do zróżnicowanych uwarunkowań kulturowych użytkowników decyduje o peł-

---

* Dr BARBARA MAUER-GÓRSKA, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ (od 2000). Wcześniej Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Katowicach (1973–1980), Biblioteka Śląskiej Akademii Medycznej (1980–2002). Absolwentka kierunku bibliotekoznawstwo i informacja naukowa w Uniwersytecie Jagiellońskim (1979); doktor nauk humanistycznych (1999). Dwie najważniejsze publikacje: (2007) *Evidence-based: nowa metoda analityczno-syntetycznego opracowania publikacji naukowych*; (2007) *The role of public libraries in teaching of health information literacy: a questionnaire survey*. Adres elektr.: mauer@inib.uj.edu.pl

nieniu roli tych instytucji społecznych w kształtowaniu spójności socjalnej (*ang.: social inclusive*) [eEurope. An Information Society for All 2000, p.2].

Już na początku dwudziestego stulecia Wiedeń należał do stolic państw europejskich, w których zwiększyła się liczba mieszkańców pod wpływem emigracji ze wschodu i południa Europy. Stał się wtedy znaczącym centrum naukowym i kulturalnym.

W historii polskiej emigracji Austria jest krajem, który począwszy od siedemnastego wieku wybrali Polacy na miejsce zamieszkania najczęściej z przyczyn politycznych i społecznych. Obecnie mieszka ogółem 30 tysięcy Polaków, głównie w Wiedniu, Grazu i Linzu [Wspólnota Polskich Organizacji w Austrii 2008, dok. elektr.].

Dążenia narodowościowe w krajach Europy Południowo-Wschodniej należały do najczęstszych przyczyn emigracji ludności z Serbii, Chorwacji, zwłaszcza po rozpadzie federacji jugosłowiańskiej w 1992 r. Według danych statystycznych z 2005 roku w ogólnej liczbie mieszkańców Wiednia, wynoszącej 1 651 000, obcokrajowcy stanowią z tej ogólnej liczby osiemnaście procent i społeczność liczącą 863 tysiące osób [Wien. at. Vienna Webservice 2008, dok. elektr.].

W celu integracji wielonarodowościowego społeczeństwa opracowywany jest serwis informacyjny MA 17, pomagający obcokrajowcom organizować własne stowarzyszenia [Wien at. Vienna Webservice 2008, dok. elektr.].

Biblioteki publiczne w krajach Unii Europejskiej jako instytucje społeczne powinny przyłączyć się do tego rodzaju działalności, pozwalającej na realizację indywidualnych zamierzeń życiowych w ramach własnych wartości kulturowych oraz religijnych. Uznawanie praw narodowościowych przynosi korzyści dla emigrantów w ramach adaptacji społecznej w obcym kraju i może przyczynić się do rozwoju kultury europejskiej, wzbogacając o nowe elementy. Przenikanie kulturowe występuje od początku cywilizacji, więc w globalnym społeczeństwie informacyjnym należy szukać przykładów, pozwalających na pokojowe zharmonizowanie odmiennych narodowości.

Architektura nowoczesnej Biblioteki Publicznej Wiednia (Hauptbüchereien Wien) wyraża wieloaspektowe jej funkcje informacyjne, reprezentowane także w modelu organizacji tej europejskiej instytucji kultury i ośrodka informacji w wielonarodowościowym społeczeństwie stolicy Austrii.

Idea biblioteki otwartej

Nowy budynek Biblioteki Publicznej Wiednia został zbudowany w 2003 r. i kształtem przypomina statek, umieszczony w centrum dzielnicy Gürtel i Urban-Loritz-Platz, gdzie przechodzą wszystkie trasy komunikacyjne, samochodowe, tramwajowe i metra [Pfosser 2005, p. 5].

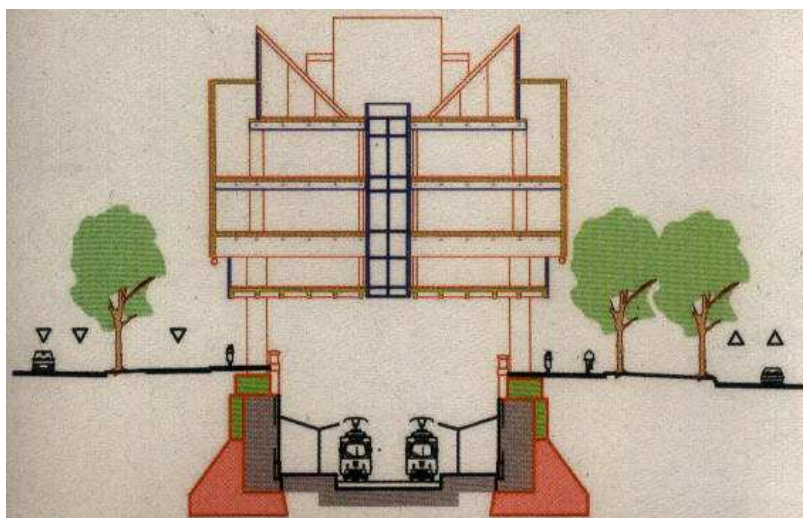
1. Ilustracja: Taras widokowy i schody

Źródło: Seidl, Manfred [Fot.]. Die Hauptbücherei Wien ein Bau von Ernst Mayr. (2005) Wien: Springer, p. 56

Zewnętrzną część budynku tworzą schody, prowadzące na taras widokowy i kawiarnia. Cecha otwartości polega na ich wyodrębnieniu od innych pomieszczeń bibliotecznych ze względu na realizację w nich jedynie funkcji kulturalnej i połączonej z innymi instytucjami użyteczności publicznej, znajdującymi się w otoczeniu biblioteki. Koncepcja tarasu jako dodatkowej przestrzeni bibliotecznej łączy się również z zastosowaną konstrukcją budowlaną, umieszczoną nad tunelem linii metra.

2. Ilustracja: Rysunek konstrukcji budowlanej Hauptbibliothek Wien nad stacją metra

Źródło: Häupl, Michael ed. (2006). Wien_live. Die Hauptbücherei Am Gürtel, s.13

Ideę biblioteki otwartej w organizacji poszczególnych trzech kondygnacji głównego budynku osiągnięto w wolnym dostępie do wszystkich rodzajów materiałów bibliotecznych, umieszczonych w odrębnych segmentach takich, jak: 1) literatura i językoznawstwo, 2) informacja lokalna- regionalna-międzynarodowa, 3) literatura naukowa, 4) centrum multimedialne dla dzieci, nazwane *Der Kirangoplanet*, 5) artoteka, 6) poradniki zawodowe nazwane *Know-how* [Laska 2005, s. 7]. Powierzchnia użytkowa biblioteki głównej wynosi ponad 6 000 metrów kwadratowych i bez wyodrębnienia wypożyczalni oraz czytelnicy specjalnych jest przeznaczona do udostępniania z wolnym dostępem do pełnego zasobu bibliotecznych. W systemie organizacyjnym biblioteka główna jest połączona z siecią oddziałów w dzielnicach Wiednia oraz trzech szpitalach. Wprowadzony sposób kontroli wypożyczeń umożliwia użytkownikom zwrot książek niekoniecznie w tym oddziale, w którym je wypożyczono.

W ocenie korzyści społecznych należy uwzględnić nie tylko zapewniony dostęp do literatury w różnych językach, ale przede wszystkim ofertę realizacji ich szczególnych potrzeb. Zastosowanie zintegrowanego systemu bibliotecznego pozwala czytelnikom na rejestrację, wyszukiwanie w katalogu komputerowym w miejscach, w których aktualnie przebywają oraz wybór języka serbskiego, chorwackiego lub tureckiego [Buechereien Wien 2008, dok. elektr.]

W działalności pozabibliotecznej występują te formy, które potwierdzają otwartość na problemy mieszkańców Wiednia pochodzących z różnych krajów. Są to formy promujące twórczość literacką lub artystyczną na obczyźnie. W programie kulturalnym Biblioteki Publicznej Wiednia, zrealizowanym w grudniu 2006 r., zaproponowano spotkanie autorskie z Danielem Odiją, piszącym w języku niemieckim polskim pisarzem młodego pokolenia i Martinem Pollackiem, austriackim dziennikarzem, tłumaczem literatury polskiej [Program Lesofantentfest 2006]. Cykl dyskusji literackich był uzupełnieniem konkursu na najlepsze książki w 2005 r. Z tej okazji również w grudniu 2006 roku na temat twórczości Stanisława Lema odbyła się wymiana poglądów filozoficzno-literackich z udziałem Radka Knappa, mieszkającego w Wiedniu pisarza polskiego pochodzenia [Program die schönsten Bücher aus 2005; 2006].

Repertuar kina letniego na tarasie widokowym biblioteki proponuje w sezonie letnim tytuły filmów polskich reżyserów mieszkających za granicą, Pawła Pawlikowskiego i Andrzeja Żuławskiego [Buechereien Wien 2008, dok. elektr.]. Na podstawie przykładów obecności polskich twórców w bibliotece wiedeńskiej można stwierdzić, że istnieją niewykorzystane możliwości promowania literatury emigracyjnej, niejednokrotnie nieznannej czytelnikom bibliotek publicznych w Polsce.

Współpraca z organizacjami narodowymi i galeriami indywidualnych twórców jest zauważalna w ich promowaniu w ramach wystaw bibliotecznych. Wernisaże fotograficzne, Mladena Katavica, chorwackiego lotnika, potwierdzają obecność twórczości innych narodów w Wiedniu [GalerieStudio38 2008, dok. elektr.].

Korzyści społeczne oparte są na zdobywaniu wiedzy i adaptacji społecznej w wielokulturowym mieście. Kształcenie umiejętności informacyjnych w zakresie posługiwania się nowoczesnymi narzędziami wyszukiwania informacji należy do zadań realizowanych w bibliotece dziecięcej, nazwanej planetą Kirango [Buechereien Wien. Kirango Planet 2008, dok. elektr.]. W opracowaniu programów edukacyjnych uwzględnia się poziom znajomości języka niemieckiego przez dzieci zwłaszcza pochodzenia tureckiego. Większość metod polega na aktywnym udziale uczestników i połączeniu zdobywanej wiedzy z rozwojem umiejętności rysowania, reżyserii przedstawienia na podstawie książek lub opracowania strony internetowej. Zastosowana organizacja w formie klubu, do którego zgłaszają się dzieci w różnym wieku, pod warunkiem, że są zainteresowane swoim udziałem

w powstawaniu odrębnej biblioteki, wyznacza korzyści edukacyjne i adaptacyjne w wielokulturowym społeczeństwie informacyjnym.

Partnerstwo i aktywność użytkowników są uwarunkowaniami realizacji koncepcji biblioteki otwartej na potrzeby podobnych środowisk europejskich.

Polskie biblioteki publiczne, określając swoje programy dla społeczeństwa informacyjnego, powinny uwzględnić potrzebę spójności socjalnej w środowiskach społecznych w proponowanych podobnych formach kulturalnych i edukacyjnych, stosowanych w Bibliotece Publicznej w Wiedniu.

Wykorzystane źródła i opracowania

- Buechereien Wien, dok. elektr. (2008). <http://www.buechereien.wien.at> [odczyt: 10.05.2008].
- Buchereien Wien. Kirango Planet, dok. elektr. (2008). <http://www.kirango.at> [odczyt: 10.05.2008].
- Seidl, M. [Fot.]. Die Hauptbücherei Wien ein Bau von Ernst Mayr. Wien: Springer, p. 56.
- eEurope. An Information Society for All. Communication on a Commission Initiative for the Special European Council of Lisbon 23–24 March, 2000, pp. 13.
- GalerieStudio38, dok. elektr. (2008). <http://www.galeriestudio38.at/77/ausstellungen.bisher.html> [odczyt: 10.05.2008].
- Häupl, M., ed. (2006). Wien_live. Die Hauptbücherei Am Gürtel. Wien: Impressum_Medieninhaber ECHO, 94 S.
- Laska, G. (2005). Büchereien Wien. Die ganze Information. Wien: [Buechereien Wien.], 14 S.
- Pfoser, Alfred (2005) Ein Flaggschiff Gross in Fahrt. [In:] Die Hauptbücherei Wien ein Bau von Ernst Mayr. Wien: Springer, p. 5–13.
- Program die schönsten Bücher aus 2005. Dezember 2006. (2006). Wien: [Buechereien Wien.], 2 S.
- Program Lesofantefest 2006. November 2006. (2006) Wien: [Buechereien Wien], 2 S.
- Wien at. Vienna Webservice: Verwaltung. dok. elektr. (2008). <http://www.wien.gv.at> [odczyt: 10.05.2008].
- Wien at. Vienna Webservice, dok. elektr. MA: Who we are. What we offer dok. elektr. (2008). <http://www.wien.gv.at> [odczyt: 10.05.2008].
- Wspólnota Polskich Organizacji w Austrii, dok. elektr (2008). <http://www.forumpolonii.at/histfor.htm> [odczyt: 10.05.2008].